

EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN YENİ YAPILANMASININ ÖĞRENCİ BOYUTU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Canan NAKİBOĞLU, Özlem SAĞESEN)*

Özet

Bu çalışmada, 1999-2000 Eğitim Öğretim Yılı Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi Kimya, Biyoloji ve Fizik Eğitimi Anabilim Dalı 1. Sınıf öğrencilerine İlk bölümü 5, ikinci bölümü 10 ve üçüncü bölümü 5 sorudan oluşan 20 soruluk bir anket uygulanarak değerlendirilmiştir. Ayrıca 1998-1999 Eğitim Öğretim Yılı'nda benzer anketin uygulandığı Necatibey Eğitim Fakültesi Kimya Eğitimi Anabilim Dalı 2.sınıf öğrencilerine tekrar aynı anket uygulanarak, daha önce belirlenen problemlerde bir yıllık süre içinde ne gibi değişmelerin olduğu incelenmiştir.

1. Giriş

Bir öğretmen yetiştirme sisteminin kalitesi, eğitim sistemine ve ülkenin gelişmesine etki eder. Bu nedenle belirli standartlarda ve kaliteli öğretmen yetiştirme konusu, ülkemizde ve diğer ülkelerde devamlı gündemde kalan bir konudur (1-3). Bu nedenle ülkemizde, öğretmen yetiştirme konusu ile ilgili ilk resmi girişimin başladığı 1948 yılından beri bu konu hemen her Milli Eğitim şurasında gündeme gelmiştir. Bu amaçla çok çeşitli değişiklik ve düzenlemeler yapılmış ve sonunda 1982' de öğretmen yetiştirme işi Eğitim Fakültelerine bırakılmıştır. Ancak zaman içinde ortaya çıkan aksaklıklar, ülkemizi öğretmen yetiştirme ile ilgili olarak yeni bir yapılanmaya götürmüştür. Bu amaçla ülkemizde, son günlerde yeni bir model geliştirilerek 1997-1998 akademik yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. YÖK'ün yeni yapılanma ile ilgili olarak yayınladığı 'Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi' isimli yayında (4), ayrıntısı ile tartışılan ve yeni düzenlemeye neden olan sorunlar şöyle özetlenebilir:

- Eğitim Fakülteleri ilk görevleri olan, öğretmen yetiştirme işini ikinci plana iterek zaman içinde "bilim ve temel araştırma yapma" gerekçeleri altında bazı alanlarda büyümeyi tercih etmesi, ortaokul, sınıf ve okul öncesi öğretmenliği gibi alanlarda öğretmen açıkları ortaya çıkmış olması,
- Eğitim Fakülteleri ile Fen-Edebiyat Fakülteleri arasında etkili bir işbirliği gerçekleştirilememesi ve iki fakülte arasında yapılan iş açısından tekrarlar ortaya çıkmış olması.
- *Yeni yapılanma* ile daha iyi öğretmenlerin yetiştirilmesinin hedeflendiği açıktır. Ancak yukarıdaki maddeler ve bu konuda hazırlanan kitapçıklar incelendiğinde, daha çok olayın program, ders veren öğretim elemanlarının kalitesi gibi olaylara ağırlık verildiği gözlenmiştir. Programın bizzat içinde yer alan öğrencileri direkt ilgilendirilen bu durumların dikkatten kaçtığı gözlenmiştir. Öğretmen yetiştirme

* Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Kimya Eğitimi Anabilim Dalı

önemli bir boyutunu da öğrencilerin, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine psikolojik olarak hazırlanmaları içermektedir. Bu çalışma kapsamının da Yeni Yapılanma ile ortaya çıkan durum ile öğrencilerin öğretmenlik mesleğine bakışları, yeni durumun onlara meslek hayatlarında ne gibi değişiklikler sağlayacağı ve bu yeni program ile öğrencilerin karşılaşılabilecekleri bazı sorunların neler olabileceğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda yeni yapılanmanın öngördüğü program çerçevesinde eğitimlerine başlayan Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi Kimya, Biyoloji ve Fizik Eğitimi Anabilim Dalı 1. Sınıf öğrencilerinin anket uygulanarak, öğrenci boyutu açısından yeni yapılanma değerlendirilmiştir. Ayrıca bir yıl önce aynı anketin uygulandığı Necatibey Eğitim Fakültesi Kimya Eğitimi Anabilim Dalı 2.sınıf öğrencilerine tekrar aynı anket uygulanarak, daha önce belirlenen problemlerde bir yıllık süre içinde ne gibi değişmelerin olduğu belirlenmiştir.

2. Yöntem

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada *İlişkisel Tarama Modeli* kullanılarak, 5 yıllık Kimya Eğitimi Programına kayıtlı 1. sınıf öğrencilerinin Yeni Programla ilgili düşünceleri, sorunları, kişisel bazı durumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Aynı değerlendirmeler Fizik ve Biyoloji Eğitimi 1. sınıf öğrencileri içinde gerçekleştirilerek, karşılaştırılmıştır. Ayrıca bir yıl öncesi aynı anketin uygulandığı Kimya 2. sınıf öğrencilerine de tekrar aynı anket uygulanarak, duyu ve düşüncelerinde bir yıllık süre içinde ne gibi değişmeler olduğu incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem Grubu

Araştırmada örnek almak için, Araştırmada iki evren söz konusudur. Bunlarda ilki evrenini, Türkiye Yüksek Öğretim Kurumuna bağlı fakültelerimizin Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü Kimya, Fizik ve Biyoloji Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri oluşturmaktadır *Oransız küme örnekleme* yoluyla rastgele seçilen örneklem grubu, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, Kimya, Fizik ve Biyoloji Eğitimi Anabilim Dalı 1. sınıf, Kimya Eğitimi Anabilimdalı 2. sınıf öğrencilere ait 59'u kız, 40'ı erkek 99 kişilik bir gruptan oluşmaktadır.

2.3 Verilerin Toplanması ve İşlenmesi

Soruşturma yoluyla yapılan veri toplama işleminde, *yazışma tekniği* kullanılmıştır. Bu amaçla veri toplama aracı olarak hazırlanan anket'in 1. bölümünde öğrencilere ait kişisel bilgileri (mezun oldukları okul türü, başarı puanları, kazandıkları programı tercih sıraları) içeren 5 soru yer almaktadır. 2. bölümde öğrencilerin programa yönelik görüşlerini almak amacı ile hazırlanan 10 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Üçüncü bölüm ise öğrencilerin yeni yapılanma ile ilgili duyu ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanan 5 adet açık uçlu soruyu içerir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Veri çözümlemesinde doğrudan istatistiksel çözümleme uygulanarak, sonuçlar frekans dağılımı ve yüzde olarak verilmiştir.

3. Bulgular

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine psikolojik olarak hazırlanmalarında Yeni Yapılanmanın etkisinin araştırılması ve olası sorunların ortaya çıkarılması amacı ile hazırlanarak Kimya, Fizik, Biyoloji Öğretmenliği öğrencilerine uygulanan ankete verilen yanıtların analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

3.1 Birinci Bölüm Sorularının Analizi

Öğrencilere ait kişisel bilgilerin incelendiği ilk bölüm sorularına verilen yanıtların analiz edilmesi ile elde edilen veriler Tablo 1, 2 ve 3'de yer almaktadır. Tablo1'de öğretmen yetiştirme programlarını hangi tip lise mezunu öğrencilerin seçtiğini belirlemek amacı ile, sorulan soruya öğrencilerin verdiği yanıtların analiz edilmesi ile elde edilen veriler içermektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin Bitirdikleri Lise Türü

Lise Türü	Fen ve Anadolu Lisesi			Lise			Öğretmen Lisesi		
	Kimya*	Biyoloji**	Fizik***	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f	2	1	5	11	10	9	7	2	2
%	7	5	17	39	50	31	25	10	7

* Diğerleri:f= ** Diğerleri:f= ***Diğerleri:f=

Öğretmen yetiştirme programlarını seçen öğrencilerin, bu programlara kaç ÖYS puanı ile girdiklerinin belirlenmesi amacı ile sorulan soruya öğrencilerin verdiği yanıtların analiz edilmesi ile elde edilen veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Devam Ettikleri Programa ÖYS Giriş Puanları

Puan	206-200			199-195			194-altı		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f	2	-	12	29	15	23	1	17	-
%	6	-	28				3	53	-

Öğrencilerin programlarına müracaatları sırasında, bu programı kaçınıcı sırada tercih ettiklerinin belirlenmesi amacı ile hazırlanan anket sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtların analiz edilmesi ile elde edilen veriler Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Devam Ettikleri Programı Tercih Sırası

T.S.	1-5			6-10			11-18		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f	4	1	2	8	5	3	16	14	24
%	14	5	7	28	25	10	58	70	83

3.2. İkinci Bölüm Sorularının Analizi

Bu bölüm, öğrencilerin yeni yapılanma ile ortaya çıkan 5 yıllık bu yeni programı seçerken tercihlerinde bu durumun nasıl bir etkisi olduğu ve öğrencilerin yeni yapılanma ile ortaya çıkan duruma karşı duygu ve düşüncelerini neler olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanan sorulara verilen yanıtların analizlerini içermektedir.

Öğrencilerin bu programı seçerken tercihlerini ne derece bilinçli yaptıklarını ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanan iki soruya verilen yanıtların analizi Tablo 4 ve Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 4. “Size uygulanan programın 5 yıl olduğunu tercihlerinizi yaparken biliyor muydunuz? Sorusuna verilen yanıtlar

Yanıt	Evet			Hayır			Kısmen		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f	23	9	18	-	3	8	5	8	3
%	82	45	62	-	15	28	18	40	10

Tablo 5. Programınız hakkında bilgi sahibi misiniz? Sorusuna verilen yanıtlar.

Yanıt	Evet			Hayır			Kısmen		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f	3	5	3	5	5	12	20	10	14
%	11	25	10	18	25	41	71	50	49

Öğrencilerin yeni değişiklik konusunda yeterince bilgilendirip bilgilendirilmediğinin ortaya çıkarılması ve programları ile ilgili hala sorularının olup olmadığının ortaya çıkarılması amacı ile hazırlanan anket sorularının analizinden elde edilen veriler Tablo 6 ve Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 6. “Programınız ile ilgili bilgiyi nereden öğrendiniz? Sorusuna verilen yanıtlar.

Yanıt	Kendi Araştırmalarım			Arkadaşlarımdan			Yetkililerden		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f									
%									

Tablo 7. Programınız hakkında yapılan açıklamalar veya araştırmalarınız sonucu sorularınıza yanıt bulabildiniz mi? Sorusuna verilen yanıtlar.

Yanıt	Evet			Hayır			Kısmen		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f									
%									

Öğrencilerin programlarının görüldüğü anabilim dalı'nın öğretim elemanları ile ilişkilerinin ve düşüncelerinin belirlenmesi amacı ile hazırlanan anket sorularının analizinden elde edilen veriler Tablo 8 ve Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 8. Nef Kimya (Fizik, Biyoloji) Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanlarını tanıyor musunuz? Sorusuna verilen yanıtlar.

Yanıt	Evet			Hayır		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f						
%						

Tablo 9. Programınıza ait olan Anabilim dalı öğretim elemanlarını tanımak ister misiniz?

Yanıt	Evet			Hayır		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f						
%						

Öğrencilerin özellikle yeni yapılanma ile iki farklı bölümden ders almalarının öğrencilere bir kimlik sorunu yaşatıp yaşatmadığının belirlenmesi amacı ile hazırlanan anket sorularının analizinden elde edilen veriler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. "Kendinizi hangi fakültenin öğrencisi gibi hissediyorsunuz" sorusuna verilen yanıtlar

Yanıt	Necatibey Eğt. Fak.			Fen Edebiyat Fak.			Kendimi hiçbir yere ait hissetmiyorum.		
	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik	Kimya	Biyoloji	Fizik
f									
%									

3.3. Üçüncü Bölüm Sorularının Analizi:

Öğrencilerin özellikle yeni yapılanma ile ilgili duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanan açık uçlu anket sorularının etiketlenerek analizinden elde edilen veriler Tablo 11 ve Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 11. 3.5+1.5 programı size ne ifade ediyor? Şeklindeki sorunun analiz sonuçları:

Yanıtlar	Kimya (22)		Biyoloji (11)		Fizik (16)	
	f	%	F	%	f	%
Hiçbirşey ifade etmiyor	4	18.18	2	18.18		
Sene kaybı	2	9.09				
Haksızlık	1	4.55				
Süper Öğretmenler	5	22.73				
Yüksel Lisans sahibi olmak	2	9.09				
Sistem değişikliği/daha iyi bir sistem	2	9.09	1	9.09	2	12.50
3.5 yıl alan+1.5 yıl eğitim derslerini	5	22.73	3	27.27	4	25.00
Okulun Uzaması			2	18.18	1	6.25
Can sıkıntısı					1	6.25
Bilmiyorum			2	18.18		
Yanıtsız			1	9.09	8	50

Tablo12. 3.5+1.5 programı ile ilgili aklınıza takılan sorular nelerdir? Şeklindeki sorunun analiz sonuçları:

Yanıtlar	Kimya (22)		Biyoloji (11)		Fizik (16)	
	f	%	f	%	f	%
Niçin FEF diploması alamıyoruz?	10	45.45	4	36.36		
4 yıllık önceki sistemden üstünlüğü nedir?	8	36.36			5	31.25
Niçin gerek duyuldu?	4	18.18			2	12.50
Neden FEF binasında ders görüyoruz?			3	27.27		
Eski sistemden farkı nedir?			4	36.36	3	18.75
Yanıtsız	3	13.64			6	37.50

3.4. Kimya Öğrencilerinin Görüşlerinin İkinci Analiz Sonuçları:

Kimya 2. sınıf öğrencilerine 1 yıl önce uygulanan aynı anketin tekrar uygulanması ile 1 yıllık sürede duygu ve düşüncelerinde ne gibi bir değişim olduğunu ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanan sorularının etiketlenerek analizinden elde edilen veriler Tablo 13 ve Tablo 12’de gösterilmiştir.

4. Sonuç

4.1. Kimya, Fizik, Biyoloji öğretmenliğine kayıt olan öğrencilerin istekliliği:

Ankette yer alan birinci bölüme ait soruların incelenmesi sonucunda Kimya, Fizik ve Biyoloji bölümü öğrencileri ile ilgili kişisel bilgilere ulaşılmıştır. Tablo 1'deki verilerin incelenmesi sonucunda Kimya bölümünde okuyan öğrencilerin çoğunun (%59) oranında düz Lise mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmen Lisesi öğrencilerin dağılımı ise her üç bölümde birbirine oldukça yakındır.

Öğrencilerin bu programlara ne derece istekli geldiklerini belirlemek amacı ile sorulan bölümlerini kaçınıcı sırada tercih ettiklerine ilişkin sorunun analizinden Kimya öğretmenliğine gelen öğrencilerin %55'inin bu programı ancak 11 ve daha yukarı tercihlerinde seçtikleri görülmüştür. Yine Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin %27 sinin programa 6-10. tercihlerinde yer verdikleri, ancak %18'inin 1-5 arası tercihlerinde kimya öğretmenliğinin yer aldığı belirlenmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin bu programları seçmede yeterince istekli olmadıklarını düşündürmektedir. Benzer sonuçlar Biyoloji ve fizik öğretmenliği öğrencilerinde de görülmektedir.

4.2. Kimya, Fizik, Biyoloji öğretmenliğine kayıt olan öğrencilerin 5 yıllık programa yönelik düşünceleri:

Tablo 4 ve Tablo 5'de yer alan verilerin incelenmesinden, Kimya öğretmenliği öğrencilerinin %36'sı tercih yaparken programlarının 5 yıllık olduğunu bildiklerini belirtmişlerdir. Yine programları ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları sorulduğunda ancak %9'u tam olarak bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Bu veriler öğrencilerin fakülteye kayıt olmadan programları ile ilgili yeterli bilgileri olmadığı gibi, daha sonrada bu konuda bilgileneemediklerini göstermektedir.

4.3. Kimya öğretmenliğine kayıt olan öğrencilerin Eğitim Fakültesi öğretim elemanları ile ilişkileri

Yeni yapılanma ile beraber alan derslerinde eğitim fakültesi personelinin derslere girmemesi nedeniyle, kayıtlı oldukları programın elemanları ile herhangi bir ilişkileri olup olmadıkları konusunda bilgi edinmek amacı ile sorulan iki soruya verilen yanıtların incelenmesi sonucu Kimya öğretmenliği öğrencilerinin %96'sının öğretim elemanlarını tanımadığını ve yine aynı öğrencilerin %95'inin programlarındaki öğretim elemanlarını tanımak istediklerini belirtmişlerdir. Benzer sonuçlara Fizik ve Biyoloji öğrencilerinin yanıtlarında da rastlanmıştır.

1.5 yıllık dönemde alan eğitimini verecek Eğitim Fakültesi elemanları ile bu öğrenciler arasında bir iletişimin ilk günlerden sağlanması ve onların psikolojik olarak öğretim elemanları ile tanışmalarının sağlanması oldukça önemlidir. En azından danışmanlarının Eğitim fakültesi öğretim elemanlarından olması bu iletişimi arttırabilecek yollardan birisidir.

Öğrencilerin psikolojik olarak bir boşluk içinde oldukları anket de yer alan “Kendinizi hangi fakültenin öğrencisi gibi hissediyorsunuz” sorusuna verilen yanıtlarda da görülmektedir. Kimya öğrencilerinin %73’ünün ‘*Kendimi hiçbir yere ait hissetmiyorum*’ seçeneğini seçtiğini görmekteyiz. Bu durum öğrencilerde gerçek anlamda bir kimlik kargaşası yaşadıklarını açıkça göstermektedir.

Tablo 10’un incelenmesinden öğrencilerin yeni programın kendilerine yüksek lisans ve daha iyi öğretmen olma fırsatı sağlayacağını düşündüklerini göstermektedir. Ancak öğrencilerin %35’ini okulun uzamasının rahatsız ettiğini ve %5’inin de bunun bir haksızlık olduğunu düşündüğünü görmekteyiz. Bu veriler ise öğrencilerin hala buldukları programı yani öğretmenliği tam olarak benimsemediklerini düşündürmektedir.

Ayrıca yeni yapılanma öncesi Öğretmen yetiştirme programları incelendiğinde alan dersleri açısından hem bir standart getirilmediği hem de daha öncekilerden çok farklı bir programın hazırlanmadığı görülmektedir.

4.4. Öneriler

Ülkemizde yeni yapılanma ile başlayan öğretmen eğitimindeki olumlu gelişmelerden tam yarar sağlayabilmemiz ve ortaya çıkabilecek olası problemlerinin önüne geçebilmemiz için kimya öğretmeni eğitimi programları için şu önerilerde bulunulabilir:

- 3.5 yıllık kimya derslerini Fen Fakültelerinden alan Kimya öğretmenliği öğrencileri için, şu anda Fen Fakültesi öğrencileri ile ortak kullanılan programın ele alınarak, bu programın kimya öğretmeni olarak yetişen öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden düzenlenmesi. Programda yer alan Kimya dersleri seçiminde özellikle alana ve orta öğretim programında yer alan kimya derslerine temel oluşturacak derslere yer verilmesi. Ayrıca bu programların oluşturulmasında Fen Fakültesi Kimya Bölümü öğretim üyeleri ile Eğitim Fakültesi Kimya Eğitimi Anabilim dalı öğretim üyelerinin birlikte görev alması.
- Yeni öğrencilerin danışmanlıklarının Eğitim fakültesindeki ilgili anabilim dalı alan eğitimcileri tarafından yapılması. Bu danışmanların öğrencilere programları ile ilgili bilgi vermesi yanında ilk yıllarda öğretmenlik ruhunu kazanmaları konusunda yardımcı olmaları.
- Genel kültür derslerinin tekrar ele alınarak, günün koşullarına uygun derslerin eklenmesi. Yabancı dil eğitimine gereken önemin verilerek bu derslerin yeniden düzenlenerek, mevcut saatlerinin artırılması.

Türkiye’nin bugün toplumsal gerçeği ve jeopolitik konumu dikkate alındığında, öğretmenlik mesleğinin çok önemli olduğu açıktır. Gelecek kuşakları devleti ve toplum ile barışık olarak yetiştirebilmesi için öncelikle öğretmenlerin bu niteliklerde yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde öğretmen adaylarının ilk yıllarında verilecek dersler özenle seçilmeli ve ilk yıldan itibaren, gerek öğretmenlik meslek bilgisi gerekse genel kültür derslerinin verilmesi ile demokratik, laik, çağdaş niteliklerin kazandırılması hedeflenmelidir. Bu durumda yine programın tekrar gözden geçirilerek, bazı meslek bilgisi derslerinin ilk yıllara alınması.